

مغول تباران؛ نظام اجتماعی، حقوقی و اقتصادی

با هجوم مغولان زندگی شهری در ایران دچار وقفه شد به دو دلیل:

ویرانی شهرهای بزرگ و آباد در ماورالنهر و خراسان

توصیه یاسا به دوری از شهر و شهرنشینی

پس از استقرار حکومت ایلخانی با تلاش دیوانسالاران ایرانی به تدریج شهرنشینی رونق یافت.

پس از مسلمان شدن مغولان و اصلاحاتی که توسط غازان خان برای بازسازیها انجام شد، شهرنشینی سرعت بیشتری گرفت.

در این دوره شهرک رشیدیه، ربع رشیدی، شام (شعب) غازان و شهر سلطانیه ساخته شدند.

شهر و شهرسازی در زمان تیمور رونق داشت و سعی می کرد در آبادانی سمرقند پایتخت خود بکوشد.

جانشینان تیمور اهل کشورگشایی نبودند و در آن دوره شهرهای هرات، شیراز، مشهد و یزد رونق گرفت.

پیامدهای اجتماعی و اقتصادی هجوم مغولان:

کاهش جمعیت / مهاجرت‌های گسترده / تخریب زیرساخت‌های اقتصادی و فرهنگی / زوال موقعیت اجتماعی ملاکین، عالمان، بازرگانان، دیوان‌سالاران و خاندان‌های بانفوذ / هجوم افراد مغول و غیرمغول و تغییر بافت جمعیتی

قشربندی اجتماعی در عصر مغول- تیموری:

عشیره‌ای / روستایی / شهری

جامعه مغول تیموری: فرادست و فرودست

اشرافیت نظامی ابتدای دوره مغول: رؤسای قبایل و فرماندهان سپاه بودند.

با مسلمان شدن مغولان دیوان‌سالاران عالمان و اندیشمندان و مشایخ صوفی 1- به بازیابی موقعیت اجتماعی 2- مهار زیاده‌خواهی و خودسری اشرافیت مغول پرداختند.

از ویژگی‌های نظام اجتماعی عصر مغول- تیموری، افزایش نفوذ زنان در عرصه‌های سیاسی و اقتصادی بود

بنیان قوانین جاری در ایران دوران اسلامی: شریعت اسلام / عرف بود.

محاکم سه‌گانه شرع / مظالم / حسبه بود که براساس قوانین دینی و عرفی قضاوت می‌کردند.

عملکرد مغولان پیش از اسلام براساس مجموعه قوانین یاسا بود و دعاوی حقوقی در دادگاهی به نام یرغو و زیر نظر یرغوچی بود.

تاریخ ۲

مجموعه قوانین تیمور به تزوکات معروف بود.

اقتصاد ایران بر کشاورزی و تجارت استوار بود.

هجوم مغولان آسیب فراوان به کشاورزی و نظام آبیاری وارد کرد.

خراسان و ماورالنهر بیشترین آسیب را دیدند.

بیگانگی مغولان با قواعد زندگی یکجانشینی و از جمله امور کشاورزی در بروز این وضعیت مؤثر بود.

عواملی که در بهبود وضعیت کشاورزی و کشاورزان مؤثر بود:

1- به عهده‌گرفتن نقش‌های فعال توسط دیوان‌سالاران ایرانی

2- اصلاحات غازان‌خان

اقتصاد شهری و تجاری در عصر مغول وضعیت بهتری داشت.

پول و مالیات:

در دوره مغول: گرایش اشرافیت نظامی مغول به بی‌نظمی و زیاده‌طلبی

بی‌توجهی حاکمان مغولی به قوانین اسلامی

بیگانگی حاکمان مغول به سنت‌های ایرانی

منجر به نظام مالیاتی به هم ریخته شد.

سه گونهٔ مالیات کشاورزی، مالیات بازرگانی و مالیات دامی تا پایان عهد تیموریان تداوم یافت.

